

СТ А Н О В И Щ Е

От: *от проф. Мариана Янева*
Университет за национално и световно стопанство;

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен
„доктор“ по научна специалност в УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Вихрен Станимиров Кирилов*
Тема на дисертационния труд: *„Достъпен туризъм“*

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 616/27.02.2026 на Ректора на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към катедра „Икономика на туризъм“, факултет „Икономика на инфраструктурата“ на УНСС по научна специалност 3.8. Икономика, научна специалност „Икономика и управление (туризъм)“, съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС № 616/27.02.2026 г. Обучението е осъществено в редовна форма през периода 02.03.2021-02.03.2024 г., с удължавания до 23.02.2026 г.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд „Достъпен туризъм“ е в обем 204 страници. В структурно отношение се състои от увод (8 стр.), изложение в три глави (174 страници основен текст), заключение (2 стр.), приложения (общо 7 стр.) и литература. Списъкът на литературните източници е съставен от 164 заглавия, 59 от които на кирилица, 90 на латиница и 15 от интернет. Основният текст е илюстриран от 12 таблици, 5 фигури.

Актуалността на темата се обуславя в необходимостта от преосмисляне на туристическия продукт през призмата на приобщаването (inclusivity). Достъпният туризъм не е нишов пазар за хора с увреждания; той е всеобхватен подход, който гарантира, че туристическите дестинации и продукти са използвани от всички хора, независимо от техните ограничения. В дисертационния труд се поставя фокус върху икономическата жизнеспособност на достъпния туризъм. Излагат се детайлни аргументи в подкрепа на т.нар. „business case“ за достъпност, като инвестициите в достъпна среда се разглеждат не само като социална ангажираност, но и като икономически обосновано решение.

Обектът на изследване в дисертационния труд е достъпният туризъм като социално-икономически и културен феномен. Този вид туризъм е интегрална част от туристическата индустрия, насочена към осигуряване на равни възможности за участие на всички хора, включително хора с увреждания, възрастни хора, семейства с

малки деца и други групи със специфични потребности. **Предмет** на изследване е системата от критерии, индикатори и измерители за оценка на архитектурната, транспортната, информационната, комуникационната и сервизната достъпност на туристическата среда в България, както и тяхното емпирично приложение спрямо възприятията на потребителите и практиките на доставчиците на туристически услуги.

Основна **цел** на дисертационния труд е да се изгради научно обоснован и практически приложим инструментариум за оценка на достъпността в туризма, като се интегрират нормативната рамка, добрите практики и емпиричните данни от потребители и доставчици. За постигане на поставената основна цел се формулират следните изследователски **задачи**:

1. Да се систематизира теоретичната рамка на достъпния туризъм и да се анализира нормативната и стратегическата уредба на международно, европейско и национално ниво, като се изведат основните фактори и бариери, влияещи върху осигуряването на достъпна туристическа среда.

2. Да се селектират и анализират добри европейски и международни практики и на тази основа да се разработи индикативен инструментариум (критерии и показатели) за оценка на достъпността в туризма.

3. Да се проведат емпирични изследвания сред потребители с различни потребности и сред доставчици на туристически услуги с цел оценка на възприятията, нивото на осведоменост, предприетите мерки и съответствието с изискванията за достъпност.

4. Да се приложи разработеният инструментариум чрез сравнителен анализ на събраните данни и да се разработи модел за стратегическо управление на достъпността в туризма.

Правилно е откροена основната **теза**, касаеща ефективното развитие на достъпния туризъм в България, изискващ интегриран и стандартизиран подход за оценка, който включва, както нормативните изисквания, добрите практики, а също така и емпирично установените потребности на туристите. Той позволява обективно измерване на съществуващите бариери, като подкрепя стратегическото планиране на приобщаващи туристически услуги.

Методите, използвани в дисертационния труд комбинират количествени и качествени такива, с използване на теоретичен и сравнителен анализ, качествени и количествени методи.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Поставените в увода задачи намират своята реализация, чрез постигнатите резултати в трите глави на труда. **Първите резултати** касаят особеностите на достъпния туризъм, с изведения терминологичен апарат, представените и анализирани видове потребители и техните стилове и начини на потребление, с нормативната рамка и най-вече, чрез открояване на тенденциите в осигуряването на достъпна среда.

Втората група резултати са свързани с осигуряване на условия за достъпен туризъм, с анализ на физическата и дигитална среда, с възможностите по приложение на специализирани и общи транспортни средства и достъп на целевата група потенциални потребители, както и изведените добри практики.

Третата група резултати е свързана с практико-приложната част по създаването на инструментариума и разписване на модела за осигуряване на достъпен туризъм.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Сред научно-приложните приноси на труда можем да открием следните:

1. Разширена е концептуалната рамка на достъпния туризъм и е приложен е комплексен изследователски подход, съчетаващ количествени и качествени методи, който позволява идентифициране на разминаванията между възприятията на туристите и практиките на бизнеса.

2. Изведени са практически решения за развитие на приобщаващи туристически продукти, включително използване на дигитални инструменти и подходи за сегментиране на потребителите, повишаващи конкурентоспособността на дестинациите.

3. Предложен е интегративен модел на веригата на достъпността в туризма, обединяващ инфраструктурни, дигитални и управленски компоненти и приложим като аналитичен инструмент за оценка и планиране на достъпни туристически продукти и политики.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Публикациите на докторанта са общо пет, като всички са свързани пряко с темата на дисертационния труд и касаят състояние и възможности за развитие на достъпния туризъм, изисквания и към местата за настаняване и физическа среда за осигуряване на достъпен туризъм.

Посочените публикации отговарят на изискуемите, както според националните изисквания, така и според стандартите на УНСС.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът включва изискуемите реквизити, по повод обсъждането на дисертационния труд на разширен катедрен съвет, състава на научното жури, както и реквизитите на дисертационния труд – увод, с актуалност и значимост, структура и съдържание, както и синтезирано изложение на дисертацията по трите глави и приложенията. Авторефератът представя и изведените от докторанта научни приноси, които в настоящото становище са модифицирани и преработени от становчика.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам критични бележки и препоръки. Бих искала да отправя на докторанта следния контролен въпрос:

1. Има ли дестинации в България, които имат потенциал да бъдат доразвити, с цел предлагане на програми по достъпен туризъм?

8. Заключение

Дисертационният труд представлява добросъвестно осъществено, оригинално и научно-приложно изследване в областта на достъпния туризъм. Той отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и на Правилника за неговото прилагане. Това ми дава основание да дам *положителна оценка* за присъждане на образователната и научна степен „доктор” в професионално направление 3.8 Икономика, докторска програма „Икономика и управление (туризъм)” на **Вихрен Станимиров Кирилов**.

06.04.2026 г.
София

Подпис:
(проф. д-р Мариана Янева)

SCIENTIFIC REVIEW

From: Prof. Dr. Mariana Ianeva
University of National and World Economy

About: Dissertation paperwork for awarding the educational and scientific degree “PhD” in a scientific specialty at the UNWE.

Author of the dissertation paperwork: Vihren Stanimirov Kirilov

Topic of the dissertation paperwork: “Accessible tourism”

***Reason** for submitting the scientific review: participation in the scientific jury for the defense of the dissertation paperwork, according to Order No. 616/27.02.2026 of the Rector of the UNWE.*

1. Information about the PhD candidate

The PhD candidate studied a PhD program at the Department of “Economics of Tourism”, Faculty of “Infrastructure Economics” at UNWE in scientific field 3.8 Economics, specialty “Economics and Management (Tourism)”, in accordance with Order No. 616/27.02.2026 of the Vice-Rector for Research of UNWE. The training was conducted in full-time training, with extension to 23.02.2026.

2. General characteristics of the presented dissertation paperwork

The dissertation paperwork "Accessible Tourism" is 204 pages long. Structurally, it consists of an introduction (8 pages), an exposition in three chapters (174 pages of main text), a conclusion (2 pages), appendices (7 pages in total) and literature. The list of literary sources consists of 164 titles, 59 of which are in Cyrillic, 90 in Latin and 15 from the Internet. The main text is illustrated by 12 tables, 5 figures.

The **topic** of the paperwork is determined by the need to rethink the tourist product through the prism of inclusivity. Accessible tourism is not a niche market for people with disabilities; it is a comprehensive approach that ensures that tourist destinations and products are usable by all people, regardless of their limitations. The dissertation work focuses on the economic viability of accessible tourism. Detailed arguments are presented in support of the so-called "business case" for accessibility, with investments in an accessible environment being viewed not only as a social commitment, but also as an economically justified solution.

The **object of research** in the dissertation is accessible tourism as a socio-economic and cultural phenomenon. This type of tourism is an integral part of the tourism industry, aimed at ensuring equal opportunities for participation for all people, including people with disabilities, the elderly, families with small children and other groups with specific needs. The **subject of research** is the system of criteria, indicators and measures for assessing the architectural, transport, information, communication and service accessibility of the tourist environment in Bulgaria, as well as their empirical application to the perceptions of users and

the practices of tourism service providers.

The main goal of the dissertation is to build a scientifically based and practically applicable toolkit for assessing accessibility in tourism, by integrating the regulatory framework, good practices and empirical data from users and providers. To achieve the main goal, the following research **tasks** are formulated:

1. To systematize the theoretical framework of accessible tourism and to analyze the regulatory and strategic framework at the international, European and national levels, by identifying the main factors and barriers affecting the provision of an accessible tourist environment.

2. To select and analyze good European and international practices and on this basis to develop an indicative toolkit (criteria and indicators) for assessing accessibility in tourism.

3. To conduct empirical research among consumers with different needs and among tourism service providers in order to assess perceptions, the level of awareness, the measures taken and compliance with accessibility requirements.

4. To apply the developed toolkit through a comparative analysis of the collected data and to develop a model for strategic management of accessibility in tourism.

The main thesis regarding the effective development of accessible tourism in Bulgaria is correctly highlighted, requiring an integrated and standardized assessment approach that includes both regulatory requirements, good practices, and empirically established needs of tourists. It allows for an objective measurement of existing barriers, supporting the strategic planning of inclusive tourism services.

The methods used in the dissertation combine quantitative and qualitative ones, using theoretical and comparative analysis, qualitative and quantitative methods.

3. Evaluation of the obtained scientific and scientific-applied results

The tasks set in the introduction are realized through the results achieved in the three chapters of the work. The **first results** concern the features of accessible tourism, with the terminology presented, the types of users and their styles and modes of consumption presented and analyzed, the regulatory framework and, most importantly, by highlighting the trends in providing an accessible environment.

The **second group of results** is related to providing conditions for accessible tourism, with an analysis of the physical and digital environment, with the possibilities for the application of specialized and general means of transport and access of the target group of potential users, as well as the derived good practices.

The **third group of results** is related to the practical and applied part of the creation of the toolkit and the description of the model for providing accessible tourism.

4. Evaluation of scientific and applied scientific contributions

Among the scientific and applied contributions of the work, we can highlight the following:

1. The conceptual framework of accessible tourism has been expanded and a complex research approach has been applied, combining quantitative and qualitative methods, which allows for the identification of discrepancies between tourists' perceptions and business practices.

2. Practical solutions have been derived for the development of inclusive tourism products, including the use of digital tools and approaches for consumer segmentation,

increasing the competitiveness of destinations.

3. An integrative model of the accessibility chain in tourism has been proposed, uniting infrastructural, digital and management components and applicable as an analytical tool for the assessment and planning of accessible tourism products and policies.

5. Evaluation of the publications on the dissertation paperwork

The PhD student has five publications in total, all of which are directly related to the topic of the dissertation and concern the state and opportunities for the development of accessible tourism, requirements for accommodation and the physical environment for ensuring accessible tourism.

The indicated publications meet the requirements, both according to national requirements and according to the standards of the UNWE.

6. Evaluation of the abstract

The abstract includes the required requisites regarding the discussion of the dissertation work by an extended department council, the composition of the scientific jury, as well as the requisites of the dissertation work – introduction, with relevance and significance, structure and content, as well as a synthesized presentation of the dissertation in the three chapters and appendices. The abstract also presents the scientific contributions derived by the PhD student, which in this opinion have been modified and revised by the scientific reviewer.

7. Critical notes, recommendations and questions

I have no critical remarks or recommendations. I would like to ask the PhD student the following control question:

1. Are there any destinations in Bulgaria that have the potential to be further developed in order to offer accessible tourism programs?

8. Conclusion

The dissertation paperwork represents a conscientiously carried out, original and scientifically applied research in the field of wedding tourism. It meets the requirements of the WDACRB and the Regulations for its implementation. This gives me reason to give a **positive assessment** for awarding the educational and scientific degree "doctor" in the professional field 3.8 Economics, PhD program "Economics and Management (Tourism)" to Vihren Stanimirov Kirilov.

06.04.2026
Sofia

Signature:
(Prof. Dr. Mariana Ianeva